

# МОРФОСТРУКТУРА НА МИНАЛИТЕ ПРИЧАСТИЯ (АНАЛОЗИ НА БЪЛГАРСКИТЕ ПАРТИЦИПИАЛНИ МОРФЕМИ ВЪВ ФРЕНСКИЯ, АНГЛИЙСКИЯ И НЕМСКИЯ ЕЗИК)<sup>1</sup>

*Десислава Димитрова*  
*Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“*

## MORPHOLOGICAL STRUCTURE OF PAST PARTICIPLES (ANALOGUES OF BULGARIAN PARTICIPIAL MORPHEMES IN FRENCH, ENGLISH AND GERMAN)

*Desislava Dimitrova*  
*Plovdiv University “Paisii Hilendarski”*

The study aims to present and support a model for morpheme segmentation of the Bulgarian past participles, compared to the morphological structure of past participial forms in French, English and German. The participles (in particular the past participle, le participe passé, the past participle, das Partizip II) are considered as the main generator of the resultant expression and an original class of words, which are unreasonably placed within the verb paradigm despite the lexical-grammatical, morphological and syntactic characteristics that distinguish them from the verb. The so-called past imperfect active participles (*pishel*) are not a subject of the study, as they always function as verbs. The focus of the study is the participial morpheme, for example: **-Л-** – *падна* **Л**ама жена; **-É-** – *la balle tomb***É**e; **-EN-** – *the fall***EN** book; **GE-...-EN-** – *die* **GE**fall**EN**e Zeitung. These morphemes are not only a word-forming segment in the structure of participles, but they are also indicators of the meaning of "resultativeness" (perfection).

**Keywords:** past participle; le participe passé; das Partizip II; participial morphemes; resultativeness

Настоящото изследване си поставя за цел да предложи и аргументира модел за морфемна сегментация на българските минали причастия в съпоставка с морфоструктурата на миналите партиципиални форми във френския, английския и немския език. Морфемите, формиращи миналите причастия, са не само словообразователен сегмент

---

<sup>1</sup> Настоящата статия се публикува по проект „Национална програма „Млади учени и постдокторанти – 2021“, финансиран от ФНИ към МОН.

в структурата на партиципиалните форми, но са и индикатор на значението резултативност (перфектност). Факт е, че резултативната семантика, почти без уговорки, се свързва аксиоматично с перфекта, третиран като темпорална грамема. Срв. *падна-Л е, il est tomb-É, he has fall-EN, er ist GE-fall-EN*. Някои лингвисти свързват понятието резултативност (перфектност) със значението свършен вид на глагола. Нашата позиция е, че значенията перфектност (резултативност) и перфективност (свършен вид) следва да се разграничават.

В българистиката е налице и по-различна постановка, на която се опираме при осъществяването на съпоставителния анализ в настоящата работа. Резултативността (или резултатът от действие) се разглежда изцяло през призмата на партиципиалната система. Според К. Куцаров категориите *залог* (деятелен ~ страдателен) и *състояние (вид) на действието* (акционност ~ резултативност) са типични за причастието, и точно те, както твърди той, са основен аргумент при легитимирането на партиципиалните форми като самостоеен клас думи. В морфологичен аспект „**т.нар. категория на перфекта може да се изразява единствено в рамките на причастната система**“ (Куцаров/Kutsarov 2012: 49). Противопоставят се минали причастия (*чел*), които експлицират значението на перфекта, и сегашните причастия (*четящ*). Вторите изразяват действителен атрибутивен признак, противопоставен на перфектния. Корелативното формално-семантично противопоставяне изгражда морфологичната категория, наречена от К. Куцаров *състояние на действието*. „Граемата **резултативност** изразява актуализиране, репродуциране в състояние на резултат на извършено в предходен момент действие, явяващо се атрибутивен признак на назовано понятие от съществително име: *заспаЛ студент, влязъл закон; изорана нива, разбит наркочанал*“ (Куцаров/Kutsarov 2019: 325). Като единствен формален показател на резултативното значение лингвистът посочва морфемата *-Л*. По-различно е отношението по въпроса за партиципиалните морфемии на К. Алексова например. Според нея еловата морфема е участник в експлицирането на перфектност (разб. резултативност) само когато е част от състава на перфектните форми (вж. Алексова/Aleksova 2012). С оглед на постановката на К. Куцаров и във връзка с някои други обстоятелства, които ще коментираме малко по-нататък, на градивните елементи на причастието *паднал* приписваме следния статут:

*пад-н-а-Л-Ў* – корен + суфикс за образуване на глаголи от свършен вид + темафикс за аористна основа + **суфиксоид** (деривационна

функция + релационна функция) + нулева флексия, тъй като мъжкият род е немаркиран;

**-Л** – суфиксоид за образуване на минало деятелно причастие, експлициращ значението резултативност.

В предложениния модел се вижда, че партиципиалната елова морфема е с по-специфичен статут от останалите градивни елементи на лексемата. Причината е, че морфемата функционира паралелно като деривационна и релационна. Този факт противоречи на утвърденото в лингвистиката правило, което гласи, че един и същ афикс не може да е носител едновременно на граматично и словообразователно значение, защото в противен случай би се оказало, че граматичните морфемии са „комутабилни“ с лексикалните (вж. Ганева/Ganeva 2015: 231). Не можем да не се съгласим с В. Вѝтов обаче, че партиципиалните афикси (*-л-*, *-н-*, *-т-*) са лексико-граматически морфемии, при които „врѝх взема граматическото начало и морфемата функционира като формообразуващо средство, т.е. нейното внасяне в структурата на думата не изменя вещественото ѝ значение“ (Вѝтов/Vatov 1992: 139). За да отбележим двойката функция на еловата морфема, а именно възможността да формира причастие (деривационна функция) и паралелно да сигнализира значението резултативност/перфектност (релационна функция), не бихме могли да си послужим нито с термина суфикс (който е запазен за деривационните морфемии – срв. *-ен* в *глад-ЕН* е суфикс за образуване на прилагателно име), нито с флексия (тъй като това е морфема, индикираща граматичните значения на формите – срв. *-а* в *зелен-А* е флексия за ж.р.; *-и* в *зелен-И* е флексия за мн.ч. и т.н.). За отразяването на амбивалентния характер на партиципиалната морфема сме заели термина суфиксоид. С него К. Чакѝрова назовава итеративната морфема *-ва* (и нейните аломорфи в лексеми от типа *купУВАм*, *дояждАм* и др.), с които се образуват т.нар. вторични несвършени глаголни основи. Вѝв функционален план итеративната морфема има граматична функция, тъй като маркира значението *итеративност*, но паралелно с това има и класификационен характер, защото съдържа (*куп-увА-м*) или напълно съвпада с темафикса за третото глаголно спрежение (*дояжд-А-м*) (вж. Чакѝрова/Chakarova 2019).

Важно е да уточним, че еловата морфема в българския език е полифункционална. С оглед на ограничения обем на изследването обаче няма да бъдат анализирани случаите, в които морфемата функционира като **флексия за преизказност** в глаголните форми, квалифицирани традиционно като минало несвършено деятелно причастие – *пишеЛ*, *четяЛ* и др. Нашето разбиране е, че тези форми не влизат в

рамките на партиципиалната система, тъй като нямат именна употреба, каквато имат миналите страдателни и миналите свършени деятелни причастия. Ще изтъкнем и друг момент, свързан с омонимността на еловата морфема, а именно еднакъвия формален облик на **миналото свършено деятелно причастие** (*заспаЛа ученичка*) и **третоличната преизказна форма за минало време** (*Ученичката заспаЛа по време на час*). Морфемната сегментация на двете омонимни лексеми може да се представи по следния начин:

**Минало деятелно причастие**

*за-сп-а-Л-а* – префикс + корен + темафикс за аористна основа + **суфиксоид** + флексия за ж.р.

**-Л-** – суфиксоид за образуване на минало деятелно причастие, експлициращ значението резултативност;

**Преизказна глаголна форма в минало време (третолична)**

*за-сп-а-Л-а* – префикс + корен + темафикс за аористна основа + **флексия** за преизказност, флексия за ж.р.

**-Л-** – флексия за сигнализиране на преизказност, образувана от минало време (срв.: *ученичката заспа* + **-Л-** – *ученичката заспаЛа*); Очевидно е, че в този случай е налице промяна единствено на граматичната форма (формоизменение), но не и на лексемния клас. Глаголната форма се трансформира от свидетелско минало време (*заспа*) в преизказно минало време (*заспала*).

Приоритет на изследването обаче са морфемите, формиращи миналите причастия, освен това морфемите, които сигнализират преизказна семантика, не засягат проучването в контрастивен аспект, тъй като във френския, английския и немския език косвеното изказване (преизказването) не е граматикализирано значение.

Във формално отношение партиципиалните форми проявяват сходство с прилагателните. Съгласувайки се по род със съществителното име, те изразяват генеричността (категорията *род*) флективно.

*над-н-а-Л-а* – корен + суфикс за образуване на глаголи от свършен вид + темафикс за аористна основа + **суфиксоид** + **флексия за ж.р.**

*над-н-а-Л-о* – корен + суфикс за образуване на глаголи от свършен вид + темафикс за аористна основа + **суфиксоид** + **флексия за ср.р.**

По флективен път се експлицира множественост.

*над-н-а-Л-и* – корен + суфикс за образуване на глаголи от свършен вид + темафикс за аористна основа + **суфиксоид** + **флексия за мн.ч.**

За причастията е характерно и граматикализираното значение определеност, което за глаголите е неписьмо. В българския език оп-

ределеността се индикира от задпоставени морфемни, които се диференцират по род (*ят/я, ът/а, та, то*) и число (*те*).

*над-н-а-Л-и-ят* – корен + суфикс за образуване на глаголи от свършен вид + темафикс за аористна основа + суфиксоид + темафикс (остатък от стара дълга основа на прилагателно име/причастие) + **флексия за определеност**;

*над-н-а-Л-и-те* – корен + суфикс за образуване на глаголи от свършен вид + темафикс за аористна основа + суфиксоид + флексия за мн.ч. + **флексия за определеност**.

От друга страна, морфемите, по които причастията проявяват подобие с глаголите, са аористните гласни и аспектиалните морфемни. Суфиксоидът е морфемният сегмент, диференциращ партиципиалните форми и от прилагателните, и от глаголите.

Следва да изложим и модел за морфемна сегментация на миналите страдателни причастия, тъй като в българския език (за разлика от френския, английския и немския език) са налице формално разграничаващи се минали деятелни и минали страдателни партиципиални форми.

*на-пис-а-Н-а* – префикс + корен + темафикс за аористна основа + суфиксоид (деривационна + релационна функция) + флексия за ж.р.;

-Н- – суфиксоид за образуване на минало страдателно причастие, експлициращ значението пасивност (+ резултативност);

Във френския език (подобно на българския) резултативността/перфектността също е граматикализирано значение, или маркираната грамема. Прилагайки теоретичната платформа, която следваме при представянето на българските причастия, допускаме, че резултативността и във френския език би могла да се разглежда в пределите на причастна категория *état d'action* (*състояние на действието*). Миналите причастия (*tombé*) (в частност морфемите, формиращи миналото причастие) експлицират значението на перфекта (*résultativité*), а сегашните причастия (*parlant*), изразяват действителен атрибутивен признак, противоположен на перфектния. Грамемата **резултативност (перфектност)** изразява резултативно състояние (*état résultant*). Срв.: *un enfant tombé* (*паднало дете*), *un livre lu* (*прочетена книга*), *une personne blessée* (*наранен човек*). Морфемите *-é, -i, -u, -s, -t* са формални показатели на резултативната семантика. При френските партиципиални форми изменението по род и число има съгласувателен характер. Следва да се отрази обстоятелството, че миналото причастие се съгласува с подлога и като част от състава на *passé composé*, но само когато е в съчетание с глагола *être* (*съм*). Причастието не се съгласува с подлога, ако образува вербалната форма с *avoir* (*имам*). Съг-

ласува се с допълнението само ако предшества подлога. Всички причастия образуват форми за женски род от немаркираните партиципални форми за мъжки род по флективен път (посредством прибавяне на флексията *-e* (т.нар. няма *e*) – *un enfant assis* – *une femme assise* (седнало дете – седнала жена), *un livre fermé* – *une porte fermée* (затворена книга (книга във френския език е от м.р.) – затворена врата). Категорията род е двуграмемна в контраст с триграмемната категория *род* в българския език. В пределите ѝ в опозитивни отношения влизат формите на немаркирания член *мъжки род* и формите на маркираната грамема *женски род*. Множественото число се експлицира формално от флексията *-s* (*les livres fermés* – *затворените книги*). Във френския език в множествено число родовете не се неутрализират при причастията, както е в българския език. Напротив, експлицитната морфема за женски род *-e* се слива с флексията за множествено число *-s* и се формира синкретична морфема *-es*, сигнализираща множествено число в женски род (*les portes fermées* – *затворените врати*). Съществителните имена във френския език могат да бъдат определени (*l', le, la, les*), неопределени (*un, une, des*) или определени с частичен член (*du (de l'), de la (de l'), des*). Частичният член се употребява с неброими съществителни – предмети, вещества, абстрактни понятия, събирателни. За разлика от българския език, в който определителен член се използва само за определеност и е задпоставен (налични са флексии за определеност), във френския език определителят е предпоставен (*déterminant*). Детерминантите се третираат като класове думи със самостоен статут. Сред инвентара на този клас лексеми са още *mon (мой), chaque (всеки)* и др. под. Изменят се по род (мъжки и женски) и число (*le, la, les*). В българския език членната морфема по правило се присъединява „към първия елемент вляво, съседен на дефинитното N“ (Пенчев/Penchev 1993: 41), или „членуваната словоформа стои на първо място в NP“ (Пенчев, Куцаров, Бояджиев/Penchev, Kutsarov, Boyadzhiev 1998: 517). Й. Пенчев отбелязва, че „Признаците на категорията Det. (определеност – бел. е м. – Д. Д.) са признаци на цялото NP и в този смисъл тя има статус на главна част, опора на NP“ (пак там: 516). Във френския език детерминантът също заема първа позиция в синтагмата, включваща причастие (*жената – наранената жена* и *la femme – la femme blessée, du vin réfrigéré (охладено / изстудено вино)*).

В контраст с българското и с френското резултативно (минало) причастие английското не се мени по род и число. Най-разпространеният експлицитен формален индикатор на множествено

число на съществителното име е флексията *-s*. Поради различната си типология английският език не предполага съгласуване в рамките на именната група, тъй като прилагателните нямат род и число (срв.: *fallen leaves* – *падналИ листА*). Определителният член (article / determiner) е предпоставен. Класифицира се като лексема със самостоещ статут, представя се като отделна част на речта в някои английски граматика, а в други (предимно съвременни) се посочва, че артиклите са думи детерминанти, идентифициращи или определящи количествено съществителното име. В английския език детерминантът също се придвижва напред в именната фраза и заема позиция пред първото определение на субстантива. Срв.: *Взех падналата ябълка* и *I took **the fallen apple***; *Взех счупената картина* и *I took **the broken picture***. Налага се уточнението, че английският език разполага и с неопределителен член (*a, an*), който се употребява със съществителни (в ед.ч.) или заема позиция пред техните определения. Срв. *a broken picture* – *the broken picture*; *broken pictures* – *the broken pictures* (*счупена картина* – *счупената картина*; *счупени картини* – *счупените картини*). В английския език са налични рестрикции при съчетаването на миналото причастие (когато е аналогично по значение на деятелното причастие) със съществителни имена. Става въпрос за причастия, формирани от изходни непреходни глаголи. Тези партиципиални форми не се комбинират „със съществителни имена по начин, сходен на българския“ (Кабакчиев/Kabakchiev 1998: 45). Срв.: *пристигналият влак* (*\*the arrived train*), *умрялото животно* (*\*the died animal*) (пак там). Като изключения К. Кабакчиев посочва *the retired colleague*, *the vanished treasure* (*пенсиониралият се колега*, *изчезналото съкровище*) (вж. пак там). Същият автор отбелязва, че немалко минали партиципиални форми проявяват два словоредни варианта при съчетаването със съществителни имена. В единия случай партиципиалната форма предшества субстантива, а в другия – съществителното заема позиция преди причастиято. По този начин словоредът оказва влияние на изразяването на перфективност (свършен вид) и имперфективност (несвършен вид). Говорещото лице трябва да съобрази словореда с оглед на аспектуалната семантика, която иска да придаде на изказването. Срв.: *the compared languages* – *сравнените езици* (те са вече сравнени изцяло), а в другия случай имаме *the languages compared* – *сравняваните езици* (не може да се твърди, че сравняването е цялостно изпълнено).

И в немския език резултативността може да се разглежда като граматикализирано значение, или маркираната грамема в пределите на партиципиална категория, именувана *състояние на действието*. В

нейните граници се противопоставят миналото причастие второ (Partizip II – *gefallen, gebrochen* – *паднал, разбит*), което експлицира значението на перфекта, и сегашното причастие първо (Partizip I – *sprechend, bellend* – *говорещ, лаещ*), изразяващо действителен атрибутивен признак, противоположен на перфектния. Грамемата **результативност** експлицира резултативно състояние (*Resultatzustand*). Например: *ein gefallenenes Kind* (*паднало дете*), *ein gebrochenes Herz* (*разбито сърце*), *ein gemaltes Bild* (*нарисувана картина*). В немската лингвистична литература определителният член (*der Artikel*) се представя като самостоятелна част на речта и е предпоставен. Характерно за него е, че се мени по род, число и падеж. Докато немският *Artikel* се придвижва в именната фраза и заема позицията преди първото определение, то в българския език членната морфема се придвижва и заема позицията при първото определение. Срв.: *das gefallene Kind* и *падналото дете*; *das gestohlene rote Auto* и *откраднатата червена кола*.

Тъй като в немския език категорията падеж не се е деморфологизирала, както се е случило в българския език, партиципиалните форми (в свободната си употреба) се изменят по падеж. Формоизменението на причастията *gelesen, gefallen, gekühlt* (*прочетен, паднал, изстуден / охладен*) представяме отчасти в склонитбения тип по-долу, който е общ за причастията и прилагателните имена.

### Единствено число

След определителен член, показателни, обобщителни и въпросителни местоимения причастията се скланят по следния начин:

Мъжки род	Среден род	Женски род
N. der gelesene Artikel	das gelesene Buch	die gelesene Zeitung
G. des gelesenen Artikels	des gelesenen Buches	der gelesenen Zeitung
D. dem gelesenen Artikel	dem gelesenen Buch	der gelesenen Zeitung
A. den gelesenen Artikel	das gelesene Buch	die gelesene Zeitung

След неопределителен член, след *kein* (*kein, keine*) и притежателни местоимения склонението е от вида:

Мъжки род	Среден род	Женски род
N. ein gefallener Mann	ein gefallenenes Kind	eine gefallene Frau
G. eines gefallenen Mannes	eines gefallenen Kindes	einer gefallenen Frau
D. ein gefallenen Mann	einem gefallenen Kind	einer gefallenen Frau
A. einen gefallenen Mann	ein gefallenenes Kind	eine gefallene Frau



Без определителен / неопределителен член:

Мъжки род	Среден род	Женски род
N. gekühlter Tee	gekühltes Wasser	gekühlte Milch
G. gekühlten Tees	gekühlten Wassers	gekühlter Milch
D. gekühltem Tee	gekühltem Wasser	gekühlter Milch
A. gekühlten Tee	gekühltes Wasser	gekühlte Milch

### Множествено число

Мъжки род	Среден род	Женски род
N. die gefallenen Anzüge	die gefallenen Kinder	die gefallenen Frauen
G. der gefallenen Anzüge	der gefallenen Kinder	der gefallenen Frauen
D. den gefallenen Anzügen	den gefallenen Kindern	den gefallenen Frauen
A. die gefallenen Anzüge	die gefallenen Kinder	die gefallenen Frauen

Следва да обобщим формалния аспект на проблема, или по какъв начин се сигнализира значението резултат от действие. Извеждайки на преден план обстоятелството, че резултативността е по същество партиципиална семантика (вж. Куцаров/Kutsarov 2012; 2019), която е налице във всички функции на миналото свършено деятелно причастие (срв.: *заспаЛ ученик*; *заспаЛ е*), приемаме, че еловата морфема е със синкретичен характер и изразява паралелно две функции в различните си употреби – деривационна и релационна. Статутът на морфемата би могъл да се характеризира с понятието **суфиксоид**.

Във френския език има няколко морфема, с помощта на които се образува миналото причастие. Това са: **-é** (за причастията, образувани от глаголи от първа група *-er (écouter)*); **-i** (за причастията, образувани от глаголи от втора група *-ir (finir)*); **-i, -u, -s, -t** (за причастията, образувани от глаголи от трета група). Следователно морфемите **-é, -i, -u, -s, -t** участват в деривационния процес, като паралелно сигнализират резултативната семантика.

В английския език ситуацията е по-комплицирана, тъй като голяма част от глаголите образуват формата си за минало време (Past Simple) и тази за причастие по един и същ начин (посредством морфемата *-ed*). На практика в това отношение английският език проявява частично сходство с българския, като се има предвид омонимията на миналото причастие и третоличната преизказна форма за минало време. Дали морфемата *-ed* е суфиксоид за формиране на причастие, експлициращо резултативност, или е сегмент от структурата на глаголна форма за минало време, става ясно на контекстово равнище.

Партиципиални форми в английския се образуват и с морфемата *-en*, например: *proven* (доказан), *frozen* (замръзнал), *broken* (счупен). В тези случаи се диференцират миналото време (Past Simple) и миналото причастие. Срв.: *froze* (замръзна) и *frozen* (замръзнал); *proved* (доказа) и *proven* (доказан). Появата на морфемата *-en* при някои причастия, както и функционирането им като модификатори на съществителните (*shrunk head*), е причината V-*en* морфемата да се посочва като сегмент на миналото причастие, за да се разграничи от V-*ed* релационната морфема за минало време (вж. Delahanty, Garvey/Делахънти, Гарви 1994: 98). В английския език са налични и формално немаркирани (със специфична морфема) минали причастия от типа на *read*.

Немското минало причастие също не се образува еднотипно. Ще набележим два типа формални маркери, отразяващи резултативния характер на партиципиалната форма, които едновременно с това са участници в деривационния процес – суфиксоиден формален маркер (*-t; -en – bezahl-t; zerbroch-en*) и рамкиращ формален маркер префикс...суфиксоид (който би бил *ge-...-t; ge-...-en* (присъединен към инфинитивен корен или корен на претеритум) / *ge-...-en – ge-dach-t, ge-schrieb-en, ge-sess-en*).

В съпоставителен план морфоструктурата на причастието *наднала* има следния вид:

*над-н-а-Л-а* – корен + суфикс за образуване на глаголи от свършен вид + темафикс за аористна основа + суфиксоид за образуване на минало деятелно причастие, сигнализиращ резултативност + флексия за ж.р.

*tomb-É-e* – корен + суфиксоид за образуване на минало причастие, сигнализиращ резултативност + флексия за ж.р.

*fall-EN* – корен + суфиксоид за образуване на минало причастие, сигнализиращ резултативност;

*GE-fall-EN-e* – *fall* – корен, вмъкнат в рамкиращия формален маркер; *ge-...-en* – рамкиращ префикс-...-суфиксоид за образуване на минало причастие, сигнализиращ резултативност + флексия за ж.р., именителен падеж.

Бихме могли да обобщим, че с най-много морфемни сегменти се отличава българското минало причастие в резултат на факта, че част от структурата на партиципиалната форма са и аспектиалните морфемни (срв.: суфикс *-н-* в *сед-н-ал*; суфиксоид *-ува* в *-куп-ува-л* и др.), които са неприсъщи за останалите три езика. Най-слабо членимо е английското причастие, а немското причастие се откроява с богатата склонитбена парадигма. Разбира се, морфемите, позиционирани след пар-

тиципиалния суфиксоид, са в релация с процеса на съгласуване. Френското причастие се отличава с възможността флективно да изразява женски род в множествено число (посредством синкретична морфема).

## БИБЛИОГРАФИЯ

- Алексова/Aleksova 2012:** Алексова, К. Отношението граматично значение: граматичен суфикс в синтетичната глаголна словоформа в съвременния български език. // *Езикът на времето. Сборник с доклади по случай 70-годишния юбилей на проф. д.ф.н. Иван Куцаров*. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2012, 75 – 92. [Aleksova, K. Otnoshenieto gramatichno znachenie: gramatichen sufiks v sintetichnata glagolna slovoforma v savremenniya balgarski ezik. // *Ezikat na vremeto. Sbornik s dokladi po sluchay 70-godishniya yubiley na prof. d.f.n. Ivan Kutsarov*. Plovdiv: UI „Paisii Hilendarski“, 2012, 75 – 92.]
- Вътов/Vatov 1992:** Вътов, В. *Основен курс по съвременен български език. Част 1: Фонетика, графика и правопис, морфемика, словообразуване*. Велико Търново: Аста, 1992. [Vatov, V., 1992. *Osnoven kurs po savremenен balgarski ezik. Chast 1: Fonetika, grafika i pravopis, morfemika, slovoobrazuvane*. Veliko Tarnovo: Asta, 1992.]
- Ганева/Ganeva 2015:** Ганева, Г. Съдбата на тематичните суфикси в историята на българския език. // *Кирило-Методиевски четения 2015. Юбилеен сборник*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2015, 231 – 240. [Ganeva, G. Sadbata na tematichnite sufiksi v istoriyata na balgarskiya ezik. // *Kirilo-Metodievski cheteniya 2015. Yubileen sbornik*. Sofia: UI Sv. „Kliment Ohridski“, 2015, 231 – 240.]
- Delahunty Garvey/Делахънти, Гарви 1994:** Delahunty, G., J. Garvey. *Language, grammar, communication. A Course for Teachers of English*. New York: R. R. Donnelley and Sons Company.
- Кабакчиев/Kabakchiev 1998:** Кабакчиев, К. *Английска граматика. Основни проблеми за българите, изучаващи английски език*. София: АИ „Проф. Марин Дринов“, 1998. [Kabakchiev, K. *Angliiska gramatika. Osnovni problemi za balgarite, izuchavashti angliyski ezik*. Sofia: AI “Prof. Marin Drinov“, 1998.]
- Куцаров/Kutsarov 2012:** Куцаров, К. *Българското причастие*. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2012. [Kutsarov, K. *Balgarskoto prichastie*. Plovdiv: UI “Paisii Hilendarski“, 2012.]
- Куцаров/Kutsarov 2019:** Куцаров, К. *Българските лексемни класове и учението за частите на речта*. Дисертация за придобиване на научната степен „доктор на науките“, Пловдив, 2019. [Kutsarov, K. *Balgarskite leksemni klasove i uchenieto za chastite na rechta*. Disertatsiya za pridobivane na nauchnata stepen „doktor na naukite“, Plovdiv, 2019.]

- Пенчев/Penchev 1993:** Пенчев, Й. *Български синтаксис. Управление и свързване*. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 1993. [Penchev, Y. *Balgarski sintaksis. Upravlenie i svarzvanе*. Plovdiv: UI “Paisii Hilendarski“, 1993.]
- Пенчев, Куцаров, Бояджиев/Penchev, Kutsarov, Boyadzhiev 1998:** Пенчев, Й., И. Куцаров, Т. Бояджиев, *Съвременен български език. Фонетика. Лексикология. Словообразуване. Морфология. Синтаксис*. София: ИК „Петър Берон“, 1998. [Penchev, Y., I. Kutsarov, T. Boyadzhiev, *Savremenен balgarski ezik. Fonetika. Leksikologiya. Slovoobrazuvane. Morfologiya. Sintaksis*. Sofia: IK “Petar Beron“, 1998.]
- Чакърова/Chakarova 2019:** Чакърова, К. За един специфичен казус в съвременното българско словообразуване. // *Научни трудове на Съюза на учените в България, Пловдив. Серия А. обществени науки, изкуство и култура*, 2019, 5, 41 – 44. [Chakarova, K. Za edin spetsifichen kazus v savremennoto balgarsko slovoobrazuvane. // *Nauchni trudove na Saiyuza na uchenite v Bulgaria, Plovdiv. Seriya A. obshtestveni nauki, izkustvo i kultura*, 2019, 5, 41 – 44.]